

Maria Juszczyk
Częstochowa

OCENY MATURALNE A WYNIKI EGZAMINÓW WSTĘPNYCH NA WYŻSZE UCZELNIE

System przyjęć na wyższe uczelnie, obowiązujący w roku akademickim 1987/88 w większym niż dotychczas stopniu uwzględniał osiągnięcia kandydatów w szkole średniej. W 100 punktowej skali przeznaczono na te osiągnięcia do 20 punktów a na opinię o kandydacie wydaną przez szkołę do 5 punktów. Za egzamin wstępny kandydat mógł zdobyć 70 punktów a za rozmowę kwalifikacyjną 5 punktów, razem maksymalnie 100 punktów.

Najczęściej krytkowano opinię o kandydacie wydaną przez szkołę. Brak jasno sprecyzowanych i jednolitych kryteriów sprawiał, że opinie odnosiły się do różnych cech osobowości kandydatów, ich aktywności i osiągnięć oraz warunków bytowych. W rezultacie uczelnia otrzymała informację nieporównywalną, nie w pełni użyteczną. Na Węgrzech opinia o kandydacie nie jest punktowana, jest dodatkiem do rozmowy kwalifikacyjnej.

Wśród wielu rozpatrywanych problemów naczelne miejsce zajmuje problem relacji pomiędzy egzaminem dojrzałości a egzaminem wstępnym. Podejmuje się liczne eksperymenty mające na celu dokładniejszy pomiar przygotowania kandydatów do spełniania nowych wymagań dydaktycznych. Wśród przeprowadzonych badań podłużnych na uwagę zasługuje praca zespołu pod kierunkiem J. Osińskiego (1985) w Politechnice Wrocławskiej w latach 1976-1980.

W latach od 1981 do 1985 Moskiewski Instytut Pedagogiczny im. W.I. Lenina stosował eksperymentalny dobór na studia w wytypowanych instytutach technicznych. Zwrócono uwagę na wcześniejsze, przejawione w szkole średniej zainteresowania młodzieży wybranym kierunkiem studiów.

W Akademii Ekonomicznej w Krakowie M. Rawski (1987) przeprowadził badania, które polegały na porównaniu liczby punktów uzyskanych przez kandydatów w trakcie postępowania kwalifikacyjnego i liczby punktów, które kandydaci uzyskaliby, gdyby stosowano stare zasady przyjęć.

Mówiąc o licznych eksperymentach (publikowanych lub przeprowadzanych na użytek wewnętrzny szkół wyższych) trudno pominąć opracowany przez F. Januszkiewicza Raport z badań nad doskonaleniem systemu rekrutacji na studia wyższe prowadzonych przez INP i SzW, Centrum Konsultacyjne i Badawcze ds. Rekrutacji na studia, powołane w roku 1985 oraz przez Centrum Dydaktyczne Politechniki Wrocławskiej. Raport składa się ze wstępu i dziewięciu opracowań cząstkowych relacjonujących różne fragmenty badań i analiz. Uzyskanych wyników w konkluzji F. Januszkiewicz proponuje następujące zasady a raczej zalecenia, które należałoby stosować przy rekrutacji studentów na wyższe uczelnie:

1. egzamin wstępny powinien sprawdzać predyspozycje kandydata do danego kierunku studiów,
2. zakres egzaminu powinien być zgodny z wiedzą wyniesioną ze szkoły średniej,
3. tematy dla absolwentów szkół ogólnokształcących i zawodowych powinny być zróżnicowane,
4. pytania egzaminacyjne poza wiedzą powinny stwarzać możliwość oceny ogólnej i uzdolnień kierunkowych, inteligencji,
5. egzamin powinien mieć formę pisemną i ustną,
6. jeśli wynik egzaminu pisemnego jest bardzo dobry, to egzamin ustny powinien sprowadzać się do rozmowy z kandydatem.

W moich badaniach egzamin rozumiemy jako sprawdzian wiadomości, umiejętności i sprawności a ocenę egzaminu jako wartościowanie rezultatu tego sprawdzianu i wydanie sądu wartościującego. Interesuje mnie relacja między egzaminem dojrzałości a egzaminem wstępnym, gdyż jak sądzę znajomość tej relacji mogłaby stanowić podstawę do dalszej modernizacji aktualnego systemu rekrutacji na wyższe uczelnie. W systemie tym należałoby być może zrezygnować z egzaminów wstępnych gdyż spotykana w literaturze ocena odporności psychicznej młodego pokolenia, narastające zjawisko neurotyczności wskazują na zbyt silne, stresogenne oddziaływanie dwóch następujących bezpośrednio po sobie egzaminów: matury i egzaminu wstępnego. Dotychczasowe próby eksperymentalne połączenia matury z egzaminem wstępnym przeprowadzono między innymi na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym WSP w Częstochowie na kierunku Fizyka dały wyniki pozytywne, uzasadniające taką praktykę.

Cel badań

Celem badań jest **sprawdzenie zgodności ocen** uzyskanych na egzaminie wstępnym na wyższą uczelnię z ocenami na świadectwie maturalnym.

Przedmiot badań i charakterystyka populacji

Przedmiotem badań były oceny na świadectwie maturalnym i na egzaminie wstępnym uzyskane przez aktualnych studentów I roku studiów dziennych WSP w Częstochowie Wydziału Humanistyczno-Pedagogicznego i Matematyczno-Przyrodniczego i odnotowane na arkuszach statystycznych - "Podanie" - zawartych w dokumentach osobowych poszczególnych studentów. W przypadku braku danych (np. matura wcześniejsza) uzupełniano dane bezpośrednio ze świadectwa dojrzałości.

Badaniami objęto 458 osób, w tym na Wydziale Humanistyczno-Pedagogicznym 301 a na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym 157.

Na poszczególnych kierunkach liczby kandydatów kształtowały się następująco (tab. 1.).

Kierunek	N
Filologia polska	100
Kierunki pedagogiczne	141
Wychowanie plastyczne	44
Wychowanie muzyczne	16
Łącznie	301
Matematyka	46
Fizyka	40
Chemia	41
Wychowanie techniczne	30
Łącznie	157
ŁĄCZNIE	458

Tabela 1. Liczby studentów przyjętych na poszczególne kierunki studiów w WSP Częstochowa.

Legenda: kierunki pedagogiczne to: pedagogika, nauczanie początkowe i wychowanie przedszkolne. Potraktowano je łącznie z uwagi na to, że na wszystkie te kierunki obowiązują egzaminy wstępne z tych samych przedmiotów.

Nie objęto badaniami osób, które nie zdały egzaminu wstępnego, ponieważ ocena niedostateczna w protokole egzaminacyjnym nie była jednoznaczną konsekwencją niedostatecznego przygotowania kandydata, stwierdzonego podczas egzaminu.

Wyniki badań

Wyniki badań przedstawiam osobno dla Wydziału Humanistyczno-Pedagogicznego i osobno dla Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego WSP w Częstochowie (tab. Ia i b). Na każdej z tych tablic zestawiam oceny dla poszczególnych kierunków studiów oraz dla poszczególnych przedmiotów egzaminacyjnych z uwzględnieniem ocen na maturze (w kolumnach) i na egzaminie wstępnym (w rzędach).

Metoda analizy wyników badań

Analizę wyników badań w aspekcie postawionego celu przeprowadziłam obliczając (tab. IIa i b) :

a) procentowe wskaźniki Z ocen zgodnych: dostatecznych (3), dobrych (4), oraz bardzo dobrych (5) stawiając zawsze na pierwszym miejscu oceny maturalne a na drugim oceny z egzaminu wstępnego według wzoru:

$$Z = \frac{I [(3,3), (4,4), (5,5)]}{N} \cdot 100\%$$

gdzie

Z - oznacza procentowy wskaźnik zgodności ocen,

I - oznacza liczbę osób, które otrzymały określone pary ocen,

N - oznacza liczbę wszystkich osób ocenianych

b) procentowe wskaźniki W , ocen wyższych na egzaminie wstępnym według wzoru:

$$W = \frac{L [(3,4), (4,5), (3,5)]}{N} \cdot 100\%$$

c) procentowe wskaźniki M , ocen wyższych na maturze niż na egzaminie wstępnym według wzoru:

$$M = \frac{L [(4,3), (5,4), (5,3)]}{N} \cdot 100\%$$

Wskaźniki te obejmują całość rozkładu i sumują się do 100 %, a więc

$$Z + W + M = 100 \%$$

Różnica wskaźników $W - M$ stanowi procentowy wskaźnik asymetrii przypisujący znak + przewadze wskaźnika W . Taki układ wskaźników procentowych sumujących się ogółem do równej 100% ma dwa stopnie swobody, stąd sumy częściowe każdego z dwóch wskaźników nabierają szczególnego znaczenia dla różnic postawionych zadań badawczych czyli pytań, na które szukam odpowiedzi.

W układzie trzech wskaźników istnieją $\begin{bmatrix} 3 \\ 2 \end{bmatrix} = 3$ sumaryczne wskaźniki częściowe, a mianowicie:

$M + W = C - Z$ jako sumaryczny wskaźnik procentowy ocen niezgodnych

$Z + M = C - W$ jako sumaryczny wskaźnik procentowy ocen niewyższych na egzaminie wstępnym niż na maturze

$Z + W = C - M$ jako sumaryczny wskaźnik procentowy ocen nie niższych na egzaminie wstępnym niż na maturze.

Dla obecnego opracowania istotne znaczenie ma wskaźnik Z ocen zgodnych oraz wskaźnik $Z + W$ ocen na egzaminie wstępnym nie niższych (nie gorszych) niż na maturze. Pozwalają one zorientować się co do wymagań stawianych przez dwie różne komisje egzaminacyjne oraz co do zasadności i opłacalności prowadzenia egzaminów wstępnych po zdaniem egzaminie maturalnym. Jeżeli bowiem wymagania na egzaminie wstępnym nie są wyższe niż na egzaminie maturalnym, to egzamin wstępny nie stanowi dodatkowej selekcji maturzystów kandydujących na studia wyższe.

Wskaźniki Z ocen zgodnych przedstawia dla Wydziału Humanistyczno - Pedagogicznego tablica 2. Wynika z niej, że średnio 38,6 % ocen jest zgodnych tzn. takich samych na egzaminie wstępnym i na maturze.

Wskaźnik niższy od średniego uzyskują: na pierwszym miejscu język polski (32,1 %) oraz kierunek Filologia polska (33,6%). Na drugim miejscu przedmiot historia jedynie na filologii polskiej. Wynik ten jest mało mówiący, dopóki się nie sprawdzi, kto zaniża ewentualnie kto zawyża oceny.

Wydział Humanistyczno-Pedagogiczny					
Kierunek studiów Przedmiot	Filologia polska	Kierunki pedagogiczne	Wychowanie plastyczne	Wychowanie muzyczne	Ogółem
Język polski	28,3	35,2			32,1
Historia	35,4	42,0			37,6
Język obcy	37,3	46,0	43,2	40,0	42,2
Biologia		45,1			45,1
Wiadomości o sztuce			34,0	60,0	40,7
Ogółem	33,6	41,6	38,6	50,0	38,6

Tabela 2. Wskaźniki procentowe Z ocen zgodnych na egzaminach wstępnych i maturalnych.

Wydział Humanistyczno-Pedagogiczny					
Kierunek st. Przedmiot	Filologia polska	Kierunki pedagogiczne	Wychowanie plastyczne	Wychowanie muzyczne	Ogółem
Język polski	92,9	82,0			86,9
Historia	83,3	74,0			80,1
Język obcy	83,8	78,3	95,5	80,0	83,0
Biologia			80,4		80,4
Wiadomości o sztuce			59,1	80,0	64,5
Ogółem	86,7	79,2	77,2	80,0	81,9

Tabela 3. Sumy wskaźników procentowych Z + W ocen równych i wyższych na egzaminach wstępnych w relacji do ocen na egzaminach maturalnych.

Odpowiedź na to pytanie wynika z tablicy 3, która przedstawia sumę wskaźników Z + W, czyli procent ocen nie niższych na egzaminach wstępnych niż otrzymane na maturze. Okazuje się, że wskaźniki W, wyższej oceny na egzaminach wstępnych niż na maturze są bardzo wysokie i to właśnie z przedmiotu "język polski" i na kierunku Filologia polska. Skutkiem tego sumaryczne wskaźniki Z + W wybijają się na pierwsze miejsce jako wskaźniki powyżej średniej i tak bardzo wysokiej, bo wynoszącej 81,9 %. Przedmiot język polski na kierunku Filologia polska osiąga aż 92,9 %, a kierunek Filologia polska 86,7 % (rekordy). Także na kierunkach pedagogicznych przedmiot "język polski" zajmuje pierwsze miejsce powyżej średniego procentu (82,0 %) a na kierunku Filologia polska pozostałe przedmioty to: historia i język obcy osiągają wskaźniki (83,3, 83,8 %) a więc wyższy od średniego.

Wynika z tego, że na Wydziale Humanistyczno-Pedagogicznym egzaminy z języka polskiego są niemal całkowicie bezzasadne, podobnie jak egzaminy na kierunku Filologia Polska. Egzamin z historii na kierunkach pedagogicznych ma już pewien sens (74,1 %).

Kandydaci na kierunkach Wychowanie plastyczne są rekordowi z języka obcego (95,5 %) natomiast bardzo słabi z wiadomości o sztuce. W tym przedmiocie egzaminatorzy na Uczelni Wyższej są bardziej wymagający niż przy maturze i osiągają negatywny wskaźnik asymetrii wyników niezgodnych. Wskaźnik Z ocen zgodnych dla Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego przedstawia Tabela 4.

Wydział Matematyczno-Przyrodniczy					
Kierunek Przedmiot	Matematyka	Fizyka	Chemia	Wychowanie techniczne	Ogółem
Matematyka	43,4	46,1	51,2	34,4	44,5
Fizyka	37,8	48,7		48,2	44,2
Chemia			45,0		45,0
Język obcy	43,4	48,7	39,0	64,2	47,4
Ogółem	41,6	47,9	45,0	48,9	45,5

Tabela 4. Wskaźniki procentowe Z ocen zgodnych na egzaminach wstępnych i maturalnych.

Wydział Matematyczno-Przyrodniczy					
Kierunek Przedmiot	Matematyka	Fizyka	Chemia	Wychowanie techniczne	Ogółem
Matematyka	95,5	79,5	85,4	75,9	85,2
Fizyka	68,9	69,3		75,9	70,8
Chemia			62,5		
Język obcy	87,0	82,1	80,5	96,6	85,8
Ogółem	84,0	77,0	76,3	82,6	79,8

Tabela 5. Sumy wskaźników procentowych Z + W ocen równych i wyższych na egzaminach wstępnych w relacji do ocen na egzaminach maturalnych.

Z tabeli wynika, że ogólnie biorąc 45,5 % ocen jest zgodnych. Wskaźnik niższy od średniego uzyskuje na pierwszym miejscu fizyka (44,2 %) i matematyka (44,5 %) oraz kierunek Matematyka (41,6 %).

Tablica 5 przedstawia sumę wskaźników Z + W czyli procent ocen nie niższych na egzaminach wstępnych niż otrzymane na maturze. Wskaźniki W, wyższej oceny na egzaminach wstępnych niż na maturze są wysokie zwłaszcza z przedmiotu matematyka i na kierunku Matematyka oraz z języka obcego na kierunku Wychowanie Techniczne. Sumaryczne wskaźniki Z + W wybijają się na pierwsze miejsce jako wskaźniki powyżej średniej wynoszącej 79,8 %.

Przedmiot matematyka na kierunku Matematyka osiąga 95,5 %. Pozostałe przedmioty na kierunku Matematyka tj. fizyka, język obcy osiągają wskaźnik (68,9 %, 87,0 %), a więc wyższy od średniego. Język obcy na kierunku Wychowanie Techniczne osiąga 96,6%. Także na pozostałych kierunkach przedmiot język obcy zajmuje I miejsce powyżej średniego procentu.

Wynika z tego, że na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym egzamin z matematyki i języka obcego jest bezzasadny, podobnie jak egzamin na kierunku Matematyka. Jedynie sens ma przeprowadzanie egzaminu z chemii i fizyki.

Wnioski i propozycje

Przy średnim procencie ocen nie niższym (nie gorszym) niż na maturze wynoszącym 81,9%, 79,8% egzaminy wstępne są nieuzasadnione. Należałoby tak jak to ongiś bywało oprzeć nabór na świadectwach maturalnych i być może na badaniach lekarskich i psychologicznych: inteligencji ogólnej, uzdolnień, zainteresowań i planów życiowych a mniej więcej tak jak sugeruje F. Januszkiewicz.

LITERATURA

- Bartosiewicz S., 1987, Refleksje na tle rekrutacji na studia i egzaminów wstępnych, *Życie Szkoły Wyższej*, nr 2.
- Berbecka A., 1977, Próba określenia niektórych osobowościowych uwarunkowań samooceny, *Dydaktyka Szkoły Wyższej*, nr 3.
- Bierski F., 1981, Rola egzaminów wstępnych w doborze kandydatów na studia, *Życie Szkoły Wyższej*, nr 4.
- Borowicz R., 1989, Co decyduje o przyjęciu na studia, *Życie Szkoły Wyższej*, nr 1.
- Denek K., Egzaminy w szkole wyższej, *Życie Szkoły Wyższej*, nr 9.
- Januszkiewicz F., 1983, Społeczno-pedagogiczne aspekty rekrutacji do szkół wyższych, Warszawa, PWN.
- Januszkiewicz F., 1988, Doskonalenie systemu rekrutacji na studia wyższe, Warszawa, PWN.
- Kaczyńska A., 1979, Świadectwo dojrzałości jako predyktor powodzenia w studiach, *Dydaktyka Szkoły Wyższej*, nr 3.
- Maruszewicz T., 1977, Mechanizmy adaptacyjne i poziom lęku w sytuacji stresu egzaminacyjnego w świetle analizy dynamicznej, *Dydaktyka Szkoły Wyższej*, nr 3.
- Osiński J., 1985, Dobór młodzieży na stacjonarne studia wyższe, IPN PT i SzW, Warszawa.
- Rawski M., 1987, Oceny maturalne a wyniki egzaminów wstępnych na wyższe uczelnie, *Życie Szkoły Wyższej*, nr 3.
- Rawski M., 1988, Nowe zasady naboru na studia, *Życie Szkoły Wyższej*, nr 4.
- Wójcicka M., 1987, O zmianach i eksperymentach w systemie przyjęć na studia, *Życie Szkoły Wyższej*, nr 10.
- Wójcicka M., 1984, Rekrutacja na studia i możliwość konsekwencji zmian, *Życie Szkoły Wyższej*, nr 12.

Maria Juszczuk

Abiturzeugnisse und Ergebnisse der Hochschulaufnahmeprüfungen

Zusammenfassung

Die von der Autorin im Jahre 1987/88 unter den Studenten des I.Studienjahres der Pädagogischen Hochschule in Częstochowa durchgeführten Untersuchungen haben eine hohe Übereinstimmung der Noten, die in den gleichen Prüfungsfächern während des Abiturs und während der Hochschulaufnahmeprüfungen erzielt werden, nachgewiesen. In einer solchen Situation sind vielleicht die Aufnahmeprüfungen an der Hochschule überflüssig.

